

„Az írói művészet nem játék, nem szórakozás, — küldetés és rendeltetés“

Sík Sándor előadása az irodalomszemléletről

(A Délmagyarország munkatársától) A piaristagimnázium zsufolásig megtelt dísztermében tartott szerdán este előadást Sík Sándor professzor az irodalomszemléletről, Halász Pál belvárosi plébános nyitotta meg az Actio Catholica szabadegyetemének ezt az előadását. Sík Sándor előadásában vázolta: mi az irodalomszemlélet és lényegében mi az irodalom, az írói munka. Az írói munka: 1. művészet, 2. szolgálat, 3. kifejezés. Az írói művészet nem egyszerű szórakozás és nem játék. Küldetés, rendeltetés, egy belső kényszer, hogy az, amit az író meglát, azt a képességeinek legjavával őszintén művészi formában kifejezve. A külső világ belső valósággá válik az író lelkében és a külső világot a saját és csakis a saját lelkén átszűrve kell megjelentetnie. Amelyik irodalom nem ezt a művészi célt szolgálja, az lehet üzlet, lehet ipar, de nem művészet.

— A művészi munka második pontja az emberiség szolgálata — folytatta Sík Sándor. Az író feltelei, megállapításai, értékelései, az embereket szolgálják jó gondolatokkal. Az író nincs elszigetelve, az emberek nem állnak egyedül, közösségekben fognak össze s ennek a közösségnek az élményét fejezi ki az író saját lelkén keresztül s ezzel órási szolgálatot tesz. mert *önüdatosítja bennünk a saját érzéseinket.* Vagyis az író és a nem író között a különbség az, hogy az író gondolatait maga az olvasó is érzi, de kifejezni csak az író tudja. Ezt a szolgálatot csak a művészi szempont tekintetével kell az írónak ellátnia, mindenre való tekintet nélkül. Ez a vétel összeütözködni látszik az erkölcsi törvénnyel. Azonban a keresztény erkölcsi írói szemlélet *morális alapon áll,* tehát bármiféle lát meg és bármiféle fejez ki az író, azt a gyógyítás céljával írja meg.

Vázolta ezután író és erkölcs, a művészet és erkölcs viszonyát s kifejtette, hogy sohasem a *témában rejlik egy mű erkölcsössége,* vagy erkölcsötlenesége, hanem abban a *módban, ahogyan kifejez valamit az író.* Rátért ezután a művészet és célzatosság, *tendencia* viszonyára. Az író eszméjének, gondolatának, *sajátjának* kell lennie, mert *kivülről ráerőszakolt eszméket, vagy gondolatokat, irányokat, vagy meglátásokat csak hazugsággal tud visszadni.* nem serkenti tette „a Kehle Istene”, Berzsenyi szerint. Ebből következik az, hogy az író *va semmit ráerőszakolni nem lehet, hogy az írónak teljes szabadság kell, amelyeket csak az erkölcsi törvények irányításának, mert teljes szabadság nélkül nincs művészet, nincs irodalom.* Lehet ugyan művészet és irodalom, de ez a hazugság művészet, és a hazugság irodalma.

Végül az irodalom nemzeti jellegét ismertette, megállapítva, hogy az irodalom *nem is lehet más, mint nemzet,* mert hiszen a nemzeti közösség anyagán, a *nyelven keresztül* juttatja kifejezésre az író gondolatait.

Az előadást hosszantartó tapsal köszönte meg a közönség.

Betiltottak két román lapot a népszavazásról szóló köz- lemények miatt

Bukarest, március 5. A legutóbbi nyílt ugynevezett népszavazásról szóló egyik közleménye miatt két napra betiltották a *Euocatul* nevű román lapot. Az *Econul* nevű lapot végérvényesen betiltották, mivel a jelentés szerint a lap tulajdonképpen kereszténynek álcázott zsidó vállalkozás volt.

Amig Őn alszik

a Darnol dolgozik. Éjjeli nyugalmát nem zavarja és mégis estétől reggelre jól és biztosan hat. Fájdalom nélkül hajl könnyű és teljes üllést idéz elő. Ezért kellemes hatású hashajtósz.

DARNOL

GÁRDONYI GÉZA KÉT SZEGEDI KARDPÁRBAJA

A „Galamb-ember” Álom-versétől a Vasasszentpéter-utcai bevonulásokig

(A Délmagyarország munkatársától) A közel-múltban lezajlott a fővárosban és a vidéken olyan duellum, amelyet legegyszerűbben és legösszefüggőbben irodalmi párbajnak nevezhetnénk. Szeréplői szinikritikusok, írók, közéleti szereplők és újságírók, akik egy-egy bírálat, vagy cikk miatt vélték párbaj keretében megoldhatónak a közöttük felmerült vitás problémákat. Az irodalmi párbajok nyomán megindult társadalmi vita élénk gyakorlati bizonyítékát szolgáltatva annak az elvi szempontnak, hogy az irodalomban, a művészetben kevés helye van a revolverpuffogtatásnak. Ha Puskin tragikus hajnala jut az ember eszébe, amelyen egy párbaj keretében elcsüdtött revolver oltotta ki az Anyegin halhatatlan szerzőjének életét, akkor lehetetlen arra nem gondolni, hogy a szellemi értékek védelmét sokszor elébe kell helyezni olyan eljárásoknak, amelyek lényegükben apró, egyéni sértődések következményei.

A töprengés messze vinne bennünket előre, ehelyett inkább lépkedjünk visszafelé s álljunk meg annak az írónak emlékének, akit végtelen szelidsége miatt „Galamb-embernek” nevezett el Békefi Antal s akinek mégis — mint ahogy írta — *vesztett hire kelt véres párbajai miatt.* Ez az író: Gárdonyi Géza. Az idő; a kilencvenes évek, amelyeknek összességét a „magyar újságírás hőskorának” keresztelték el az utókor s a hely a nagy írók akkori hősövévárosa: Szeged.

A „Galamb-ember”

Ésöndes legendák szövik körül Gárdonyi Géza szegedi újságírókodásának éveit. Győrből jött Szegedre. Egyik hónapos szobából a másik-

M I N D E N U J K Ö N Y V E T

magyart és külföldit

hetét nélkül kölcsön

vehet

DÉNES könyvesboltban

Kilgú-u. 2.

396

ba vándorolt, sőt egyszer a szerkesztőségben rendezte be otthonát, ott aludt abban az ágyban, amely előtte Mikszáth Kálmánnak adott nyughelyet. Dolga végeztével bezárkózott félrevonult magányába, lámpákat gyártott, összegyűjtött pipáit tisztogatta (hires pipagyűjteménye volt), olvasott, vagy kedvenc sportját űzte: a furulyázást. Néha megjelent a Hungária híres irodalmi asztalánál, amelyet Tömörkény a „kasza-kapakerülő” asztalának keresztelt el. Ennek az asztalnak márványlapjára írta Pósa Lajos azokat a dalokat, amelyeket ott nyomban eljátszott a kávéház híres primása: Dankó Pista. A Galamb-ember résztvevett néha ezekben a nótázásokban, belekapcsolódott az asztal szenvedélyes irodalmi vitáiba, de életének legnagyobb részét ezektől a zajoktól távol töltötte el. Írásaiban megnyilatkozó élénk, kedves humora ott bujkált a bajsa alatta — mint ahogy Móra Ferenc írta róla s talán önmaga sem hitte, hogy ez a csöndes humor viszi olyan események centruma felé, amelyek végtelen távolságban álltak egyéniségétől, meggyőződésétől, életétől, szokásaitól.

Az „Álom”-tól a valóságig...

A „Szegedi Paprika” című élcslap 1889. évi 24. számában névtelenül megjelent Gárdonyi Géza-nak egy „Álom” című verse, amely könnyed humorral figurázta ki May R. Miksa szegedi bankárt. A vers osztatlan derűt keltezt Szegeden. A bankár a vers megjelenésének napján felkereste az élcslap kiadóját, Burger Gusztávot.

— Ki írta ezt a fürmedvényt?

Burger előbb kitérő választ adott, majd mégis más belátásra kényszerült.

— A verset Gárdonyi írta — jelentette ki némi habozás után.

Az esetről később felvett jegyzőkönyv szerint a bankár ekkor a következőket jelentette ki:

— Hol van és ki az a Gárdonyi?! Hogy mer becsületes ember ellen ilyen közleményt kiadni! Nekimegyek ennek a pernehajder Gárdonyinak, mert nem sajnálom, hogy a vers megtorlására ezt az ujdontatj botot vettem!...

Az első veríg...

A kijelentések miatt Gárdonyi becsületsértés címén feljelentést tett a szegedi járásbírószágon, amelynek irattárában 193—1890 szám alatt felkutatva el ennek az ügynek iratai. A járásbírószág bűnösnek mondotta ki May R. Miksát becsületsértés vétségében és ezért egy napi fogházra átváltoztatható 5 forint pénzbüntetésre ítélte, s törvényszék azonban felmentette s ezt az ítéletet az ítéletábla később helybenhagyta. Ennek becsületsértési pernek lett mellékhatása Gárdonyi Géza első irodalmi párbajára. Az ügy járásbírószági tárgyalásán May védőügyvédjének „bojtárja”, dr. Kókay István a „Szegedi Paprika” című lapra vonatkoztatva a következőket mondotta:

— A könyveknek és újságoknak rendszerint akként keletkezik számfülsé, hogy az ember behajtja, de ennek az újságnak számfülséit szerkesztője hordja a saját fején...

Gárdonyi ekkor felpattant helyéről és a következőképpen replikázott.

— Egy lapot lehet szavakkal és lehet szárnyakkal is megdőmni!...

A bíró lépett közbe. Mivel Gárdonyi ilyenképpen nem beszélhetett ki magát a tárgyaláson, másnap a Szegedi Híradóban névszerűen megjelölés nélkül kikészítette a védőügyvédet azt írva róla többek között, hogy az „Álom” című vers miatt már egyenesen álomkórásban szenved és szunnyadó elméjét belemártogatja olyan kalamarisba, amelyben egyáltalán nem tinta van...

Kókay István védőügyvéd a cikk megjelenése után elküldötte Szentpály József honvédhadnagyot és Ujj Béla tisztviselőt, mint párbajsegédeket a „Szegedi Híradó” szerkesztőségébe. A párbajsegédek megkérdezték Gárdonyit, hogy „sértő szándékkal írta-e a cikket?” Gárdonyi kijelentette, hogy a cikkekre vonatkozólag nem tartozik senkinek számadással, vegye mindenki úgy, ahogy akarja. Kókay erre másnap nyilatkozatot közölt, amelyben többek között a következőket írta:

— Ezen Gárdonyi nevű urral pedig — miután becsületbeli ügyeit köztudomás szerint a kir. bíróság előtt szokta elintézni — nem foglalkozom. Gárdonyi párbajsegédek útján kért a nyilatkozatért elégtételt. A segédek kardpárbajban állapodtak meg a „harcképtelenségig” való feltétellel.

A régi Sörház-kaszárnya vivótermében folyt le a párbialdal, amelynek során mindkét fél könnyebben megsérült. Gárdonyi szemé fölött hasadt fel a bőr, Kókay pedig a kezén kapott hatalmas vágást.

„Az állami emberszelidítőben...”

Néhány nap múlva névtelen feljelentés alapján eljárás indult a párbajozók ellen, amelynek epilógusaként Gárdonyi és Kókay 14—14 napra bevonultak a Vasasszentpéter-utcai államfogházba. A bevonulás előtti napon Gárdonyi Don Vigore aláírással cikket közölt lapjában. A cikkben bucsút vesz Szegedtől s bejelenti, hogy orvosai tanácsára, akik igen romlottnak és élesnek találták a nyelvét: fürdőre megy, a híres vasasszentpéteri fürdőre, elő- és utókurára. Az államfogházi életéről „Az állami emberszelidítőben” című cikksorozatában számolt be az olvasóknak.

Idegroham párbaj közben

Gárdonyi Géza második párbaja sokkal súlyosabb kimenetelű volt. A párbaj előzményeként Gárdonyi rendőrségi cikkben beszámolt arról, hogy a rendőrség egy „Fortgang” nevű gyanús egyént letartóztatott. A cikket Ujlaki Antal magára nézve sértőnek találta, mert azt hitte, hogy Gárdonyi az ő eredeti „Fortgang” nevét gunyolta ki a cikkben. Gárdonyi a legjobb barátságban élt Ujlakival, azonban amikor Ujlaki párbajsegédeket küldött hozzá, nem volt hajlan-